РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН по растителна защита

за периода до 31 октомври 2024 година

СОФИЯ, 2024

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg
☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Фенофаза (BBCH 00) – „Подготовка на площите за сеитба – Сеитба"

В повечето райони на страната продължава подготовката на площите и не е започнала сеитбата на есенните зърнено-житни култури. Данни за засети площи има във Велико Търново, Видин и Търговище.

След сеитбата на житните култури е необходимо да се извършват редовни обследвания, с цел опазване на новозасетите посеви от **основните вредители:**

- **Обикновена полевка** ***/Microtus arvalis/***
- **Контрол на плевелите**

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

При проведените маршрутни обследвания на стърнища от пшеница, ечемик, рапица, посеви от люцерна и крайпътни ивици се наблюдава понижаване на плътността на обикновената полевка. Вредна дейност и плътност от единични дупки до 1 активна колония на декар са констатирани в областите Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Добрич, Монтана, Пазарджик, Плевен, Силистра, Сливен, Стара Загора и Шумен. В областите Кюстендил, Перник и Търговище на отделни полета е отчетена плътност около и над ПИВ (2-5 активни колонии на декар). При захлаждане на времето, пониквaне на самосевките и посевите се очаква продължаване на размножаването и повишаване на плътността около прага на вредност.

Обикновената полевка е разпространена повсеместно в цялата страна. Повредите от нея по есенниците могат да бъдат открити от пониквaне до жътва. Полевката се храни със зелените части на растенията и по-рядко със семената, без да се запасява.

За своевременното установяване на плътността на неприятеля е необходимо да се извършват редовни обследвания на посевите. При констатиране на плътност над **прага на икономическа вредност (ПИВ):** ***2 броя активни колонии на декар,*** да се заложат отровни примамки, които се поставят само в обитаемите ходове на гризачите, за да се предпазят птиците и полезния дивеч от отравяне.

Контрол на плевелите

Зърнено-житните култури със слята повърхност се заплевеляват от много видове плевели от различни групи. Следните видове са едни от често срещаните при тях:

Зимно пролетни плевели:

Обикновена ралица
Consolrda regalis

Синя метличина
Centaurea cyanus

Полски мак
Papaver rhoeas

Лечебна лайка
Matricaria chamomilla

Ранни пролетни плевели:

Колендро
Bifora radians

Полски синап
Sinapis arvensis

Ефемери:

Бръшлянолистно великденче
Veronica hederifolia

Звездица
Stelaria media

ЦАРЕВИЦА

Фенофаза (BBCH 99): „Прибран продукт"

Продължава прибирането на царевицата в цялата страна, като реколтираните площи са между 50 и 100%.

РАПИЦА

Фенофаза (BBCH 00 – 14) – „Сухо семе" – „Разтворен четвърти лист"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/**
- ✓ **Рапична листна оса /*Athalia rosae*/**
- ✓ **Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/**

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

Вредна дейност на неприятеля е констатирана на територията на областите Търговище и Шумен. Отчетената плътност е под ПИВ (0-1 акт. кол./дка). Няма данни за извършено третиране срещу полевката.

Рапична листна оса /Athalia rosae/

Наблюдава се вредна дейност на лъжегъсеницата с установена плътност (под ПИВ), както следва по области: Варна – единични лъжегъсеници по самосевки и редовни посеви; Търговище – 0-1 бр./м^2, Добрич – 1-2 бр./м^2, Перник.

Неприятелят развива две до три поколения годишно. Третото поколение се развива през есенния сезон и е най-опасно. Напада най-често листата, но при по-голяма численост и листните дръжки и вегетационния връх. Това е причината растенията да загиват през есента.

Лъжегъсениците се излюпват около седмица след снасянето на яйцата. Хранят се с долната част на листата и за 1 ден могат да изядат количество, равняващо се два пъти на теглото им.

Възрастните лъжегъсеници се хранят с цялата тъкан на листата, с изключение на жилките. След приключване на развитието им те напускат растенията и се вкопават на дълбочина 1-5 см в почвата. Там те какавидират и зимуват като какавиди.

Рапична стъблена бълха /Psylliodes chrysocephalus/

Установена е вредна дейност на възрастното насекомо. Отчетената плътност по области е около ПИВ: Търговище - 0-2 бр./м^2, Добрич - 1-2 бр./м^2. В областите Варна и Перник са отчетени единични екземпляри.

Рапичната стъблена бълха е постоянен и сериозен вредител по маслодайната рапица. Неприятелят развива едно поколение годишно и зимува като яйце, ларва и възрастно насекомо. В началото на месец септември възрастните бръмбари излизат от състоянието си на лятна диапауза и започват усилено да се хранят.

Неприятелят може да увреди още непоникналите кълнове на рапицата, а четири-пет отвора на лист обикновенно са фатални за младите растения. Възрастните са най-активни привечер и през нощта. През деня се крият под бучките пръст и под долните листа на растенията.

Към химичен контрол се пристъпва при достигане **праговете на икономическа вредност**:

- ***във фаза поникване – 2 възрастни /м^2;***
- ***фенофаза „разтворен трети лист – 9 и повече оформени листа – 4 възрастни/м^2.***

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ОВОЩНИТЕ ВИДОВЕ

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

ЯБЪЛКИ И КРУШИ BBCH (87-91) – „Беритбена зрелост" - „Нарастването на летораслите е завършило; връхната пъпка е развита; листата са все още изцяло зелени"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Ябълков плодов червей /*Cydia pomonella/ = /Laspeyresia pomonella*/**
- ✓ **Струпясване по ябълка и круша /*Venturia inaequalis, Venturia pyrina*/**
- ✓ **Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/**
- ✓ **Огнен пригор по овощните култури /*Erwinia amylovora*/**

Ябълков плодов червей /Cydia pomonella/ = /Laspeyresia pomonella/

За изхранването на една гъсеница от второ поколение е достатъчен един плод, тъй като плодовете са по-едри, но обикновено повредите са значително повече поради увеличената плодовитост на женските.

Част от пеперудите прелитат и снасят по останалите гостоприемници – круши, праскови, орехи, дюли и др. При семковите видове, гъсениците почти винаги навлизат в семенната кутийка. В един плод може да има две и

повече гъсеници, особено при дюлите. Повредените плодове може и да не окапят, но са деформирани и/или с големи изходни отвори и галерии, изпълнени с кафяви огризки и екскременти. Често по тях се развиват различни видове фитопатогени – най-вече кафяво гниене.

Вредната дейност на гъсениците от второ поколение може да продължи до края на септември – началото на октомври и да завърши в плодохранилищата. След като завърши развитието си, гъсеницата напуска плода и се спуска по копринена нишка към местата на зимуване, където си изприда пашкул и остава в него до следващата пролет. В по-старите ябълкови градини над 90% от зимуващите гъсеници се намират по стволовете и скелетните разклонения. В младите градини, поради липса на напукана кора, голяма част от гъсениците (над 50%) се укриват в почвата, най-често прилепнали до подземната част на ствола и корените.

Струпясване по ябълка и круша /Venturia inaequalis, Venturia pyrina/

По оформените плодове петната са неправилно закръглени, в средата имат тъмен налеп, а отстрани се образува сив венец. Често петната се прошарват с тъмни и светли зони. По-късно налепът изчезва и се открива вкорковена тъкан. Силно нападнатите плодове обикновено се деформират, напукват и често преждевременно окапват. По напълно оформените плодове преди узряването се образуват много малки, трудно забележими петна, които по време на съхранението се разрастват в едри струпеи.

Причинителят на болестта се запазва в повредените окапали листа, откъдето се извършват първичните заразявания напролет. За намаляване на изходната зараза се препоръчва есенна дълбока оран, с която се заораят нападнатите листа и третиране по време на масов листопад. Мерките и средствата за ограничаване нападението от струпясване и други болести по овощните култури може да се видят в **„Национална програма за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период“,** която е налична на ел. адрес: https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/about.bfsa/administration/national.programs

Късно кафяво гниене /Monilinia fructigena/

При благоприятни условия за развитие на болестта, по плодовете се появяват меки, воднисти, а впоследствие кафяви петна с концентричните кръгове, покрити от жълто-бели или пепелносиви спорообразуващи туфи. При ниска влажност целият плод се сбръчква и се мумифицира.

Паразитът презимува върху нападнатите клони, летораси и мумифицирани плодове. Чрез механичен допир може да се прехвърли и върху скелетните клони, където се образуват тъмни, хлътнали, елипсовидни петна. При пръстеновидно разрастване на повредата връхната част на нападнатите клони изсъхва.

Огнен пригор по овощните култури /Erwinia amylovora/

Силно вредоносна и инфекциозна болест, предизвикваща бързо загиване на заразените растения. Патогенът се запазва в нападнатите растителни части. Разпространението на бактерията се извършва по механичен път чрез водните капки, вятъра, насекомите и птиците. На големи разстояния бактерията се пренася с посадъчен материал и чрез калеми от болни растения.

Изрязването на нападнатите растителни части до здрава тъкан в периода на покой дава добри резултати при контрола на болестта. Овощарските инструменти трябва задължително да се обеззаразяват. Препоръчва се есенно и ранно пролетно третиране на нападнатите насаждения с разрешените средства.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Праскови: BBCH (89-91) „Консумативна зрелост (плодовете са с типичния си вкус и твърдост)"- „Растежът на летораслите е завършил; листата са наситено зелени"

Кайсии: BBCH (91) „Растежът на летораслите е завършил; листата са наситено зелени"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Източен плодов червей /*Grapholitha (Cydia) molesta*/**
- ✓ **Прасковен (клонков) молец /*Anarsia lineatella*/**
- ✓ **Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacspis pentagona*/**
- ✓ **Брашнеста мана по прасковата /*Podosphaera* (*Sphaerotheca) pannosa*/**
- ✓ **Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/**

Източен плодов червей /Grapholitha (Cydia) molesta/

През месец септември в област Благоевград е регистрирана късна вредна дейност на гъсениците от 3-то поколение на неприятеля. По плодовете на късните сортове праскови са отчетени повреди над ПИВ (7-12%).

Гъсениците от трето поколение, повреждат предимно плодовете. В мястото на вгризване се вижда потъмняване на тъканите и екскременти, омотани в копринени нишки. Повредените плодове загниват, дават признаци на преждевременно узряване и окапват.

Прасковен (клонков) молец /Anarsia lineatella/

През септември в област Благоевград е отчетена късна вредна дейност на гъсениците от 3-то поколение на неприятеля. По плодовете на късните сортове праскови са отчетени повреди над ПИВ (7-12%).

Пеперудите от трето поколение летят през август и завършват летежа при топло време до средата на октомври. Те снасят яйцата си по кората, най-често в основата на клонките и около разклоненията им, между люспите и основата на листните пъпки и по-рядко на плодните. Излюпените гъсеници се хранят с плодовете или вътрешността на пъпките и презимуват втора и трета възраст в копринено пашкулче.

Черничева щитоносна въшка /Pseudaulacspis pentagona/

При проведените обследвания на градини е регистрирано нападение от неприятеля с плътност над ПИВ (80 ларви/метър).

Ларвите от трето поколение на неприятеля се излюпват в края на септември - началото на октомври. Възрастните насекоми от това поколение зимуват. При масова поява кората на дърветата добива бял цвят от щитчетата на въшките. По плодовете се заселват най-често по дръжките.

Брашнеста мана по прасковата /Podosphaera (Sphaerotheca) pannosa/

В област Сливен е отчетена слаба степен на нападение от болестта.

За да се намали заразата от патогена за следващата година, е необходимо да се извърши прецизна фитосанитарна резитба на нападнатите летораси.

Късно кафяво гниене /Monilinia fructigena/

В област Благоевград е отчетено нападение от 1-2 степен (10-25% нападнати летораси). В област Сливен е отчетена слаба степен на нападение.

По нападнатите плодове се образуват концентрично наредени кръгове, покрити от спорообразуващите туфи на патогена.

ЛОЗЯ

Фенофаза: (BBCH 89-91) „Плодът е готов за беритба" - „След реколтиране; край на узряването на дървесината"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/**

Шарен гроздов молец /Lobesia botrana/

През периода е установен край на летежа на пеперудите от трето поколение в област Търговище и какавидиране в област Бургас.

Гъсениците от това поколение повреждат зазряващите и вече узрелите зърна на гроздето, като ги оплитат с копринени нишки. Една гъсеница повредя от 12 до 18 зърна. Повредите, причинени от второто и третото поколение, създават благоприятни условия за развитие на гъбни болести, най-вече причинители на сиво гниене /*Botrytis cenerea*/, пеницилийно гниене /*Penicillium glaucum*/, като по този начин размерът на вредата се увеличава. В години с по-чести валежи през август и септември нападението от сиво гниене, започнало в повредените и продължило по здравите зърна, може да причини много големи загуби и почти пълно компрометиране на реколтата.

КАРТОФИ

Фенофаза: BBCH (97-99) „Листата и стъблата загиват, стъблата покафеняват и изсъхват" - „Продукцията е готова за прибиране" за среднорани и късни сортове

Основни вредители за периода:

- ✓ **Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/**
- ✓ **Зимна нощенка (зимен сив червей) /*Agrotis (Scotia) segetum*/**

Картофен молец /Phthorimaea operculella/

В област Пазарджик е констатиран спад на летежа на картофения молец във феромоновите уловки – средно 10-12 пеперуди на уловка седмично. В АЕР Разлог, област Благоевград, е отчетен летеж на четвърто поколение на неприятеля. Продължава проследяването на летежа на неприятеля в областите Перник, Кюстендил и София област.

Клубените се заразяват с гъсеници, които навлизат в изсъхналите стъбла или пеперудите са снесли яйца в неприбраните на полето клубени. Гъсениците издълбанат ход под епидермиса, обвивката над мястото на повредата изсъхва и хлътва. При силно нападение един клубен може да има много ходове.

Зимна нощенка (зимен сив червей) /Agrotis (Scotia) segetum/

През месец септември в областите Благоевград и София област, при изваждане на картофите има констатирани единични повреди по клубени от зимен сив червей.

За да бъде успешна борбата срещу сивите червеи, необходимо е да се прилага цял комплекс от агротехнически, механични, биологични и химични методи.

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл. 107, т. 3 от **Закона за защита на растенията** *(обн. ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.),* се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е налице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл. 109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството *(обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):*

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение/Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвил:
Нина Герасимова – старши експерт в дирекция РЗККППЗ